

INGELICHT

Informatiemagazine voor de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
juni 2007 - Nr 3

Defensie

NSO formeel
opgericht

colofon

INGELICHT wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van de directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

Eindredactie:

M.A.M. Bemelmans-Oonincx

N.E. van den Brink

Redactieadres:

MIVD/Bureau Communicatie

Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

E-mailadres: mivd@mindef.nl

Telefoon: 070 - 441 90 40

Fotografie: Ministerie van Defensie en Archief Defensiekrant

Vormgeving: Theo Olsthoorn en

Kommer de Heer

Druk en lithografie:

UnitedGraphics

Oplage: 1.000 expl.

Deadlines INGELICHT

Mocht u de redactie van informatie willen voorzien, denk dan even aan de volgende data:

Inleveren	Verschijningsdatum
Kopij	16 augustus
25 juli	

De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen - waaronder ingezonden brieven - niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen. Aan de inhoud van dit blad kunnen geen rechten worden ontleend. Voor gebruik van teksten en foto's uit dit blad dient u toestemming te vragen aan de redactie.

Omslag: NSO is op 1 juni formeel opgericht.

I N H O U D S O P G A V E

4 Ervaring vanuit NIC Afghanistan

6 Wiv 2002 bestaat 5 jaar

6 MC column

8 2002-2007 vijf jaar MIVD

11 MIVD'ers actief tijdens lustrumfeest

15 NSO formeel van start

17 Veiligheidszaken

18 OSINT en OBI vullen elkaar mooi aan

20 Luchtmacht Intell dag groot succes

22 Axie in de Ardenne

23 We zijn er bijna

24 Reusers kolom

Geen martelingen door Nederlandse militairen

Op 18 juni hebben de Commissie Van den Berg en de Commissie van Toezicht hun onderzoeksrapport over vermeende martelingen door Nederlandse militairen in Irak gepresenteerd. In november 2006 verschenen berichten in de media waarin werd gesteld dat Nederlandse militairen in 2003 tijdens de SFIRI-missie in Irak zich schuldig zouden hebben gemaakt aan martelingen.

Beide commissies komen tot de conclusie dat Nederlandse militairen zich bij de ondervragingen niet schuldig hebben gemaakt aan martelingen. Hiermee is helderheid geschapen die van groot belang is voor de krijgsmacht, in het bijzonder voor de militairen die deel hebben uitgemaakt van het eerste Nederlandse bataljon dat naar Irak werd uitgezonden.●

ALS EEN VIS IN HET WATER BIJ EEN JARIGE MIVD

Hoe voel je je als MIVD personeel in een organisatie met de leeftijd van een kleuter van vijf? Hoe voel je je als directeur na één jaar MIVD? Op beide vragen kan ik antwoorden “Als een vis in het water”. Alles gaat natuurlijk niet van een leien dakje, het gaat ook niet vanzelf, het gaat niet zonder wat tegenslag, het gaat niet zonder een beetje mazzel. Het gaat zeker niet zonder anderen, zoals zuster- en partnerdiensten, de bestuursstaf, een nieuwe minister en een Nederlandse bevolking die snapt waarom er een Inlichtingendienst is. Maar het gaat zeker niet zonder ons.

Het voordeel van een vis is overigens dat hij een geheugen zou hebben van 3 seconden; hetgeen voor de vissen op mijn bureau betekent dat de kom net groot genoeg is om steeds te denken “hé een kasteeltje in het water”. Ze vervelen zich dus nooit omdat ze steeds voor de eerste keer dat kasteeltje tegenkomen. Kortom een mini ontdekkingsreis in mijn goudvissenkom die nooit ophoudt. De vissen leren er natuurlijk niets van, de kennis van het kasteeltje duurt te kort om er iets mee te kunnen. Het nadeel van zo'n kort geheugen is evident; er wordt niets geleerd!

Maar wij zullen wel moeten leren uit successen en missers uit het verleden. De MIVD komt deze periode in het middelpunt van de aandacht. De rapporten van de Commissie Van den Berg en de Commissie van Toezicht zijn zojuist verschenen en hebben uitgewezen dat Nederlandse militairen zich bij de ondervragingen niet schuldig hebben gemaakt aan martelingen. Ik hecht er zeer aan dat de goede reputatie van onze collega's van de MIVD niet in twijfel wordt getrokken. Ook heeft de Commissie Van den Berg aangetoond dat er geen aanwijzingen zijn dat er bewust informatie is achtergehouden.

Deze situatie heeft ons geleerd om niet te speculeren en ons te houden aan feiten. Ook kunnen we er lering uit trekken over hoe in de toekomst wel, niet of zorgvuldiger te handelen.

Deze periode staan we echter ook positief in de aandacht. Het openbare jaarverslag is immers met veel enthousiasme ontvangen. Een kleurrijk en positief product van onszelf. Naar het geheime jaarverslag wordt inmiddels halsreikend uitgekeken. Er wordt hard gewerkt aan onze uitbreiding en er zal binnenkort ook een besluit worden genomen over onze toekomstige behuizing.

Maar het allerbelangrijkste is dat we vijf zijn geworden. U heeft gezien dat we ons lustrum in het komende jaar met vijf evenementen vieren, omdat het leuk is om jarig te zijn.

Op 29 mei hebben we onze eerste lustrumactiviteit gehouden gevolgd door een KLu-concert voor de relaties van onze dienst. De eerste feestelijkheden werden afgesloten met de formele opening van de NSO op 1 juni.

Ik wens ons een leuk lustrumjaar toe met veel successen, zo min mogelijk tegenslagen en top producten waar de politieke en militaire leiding haar voordeel mee kunnen doen en onze mannen en vrouwen in het veld zo veel mogelijk veiligheid biedt.

Wat de vissen betreft; geef mij maar een zoute haring met uitjes!

Pieter Cobelens
Generaal-majoor

Ervaring vanuit NIC Afg

Jan Bakker van de Afdeling Analyse en Rapportage (AAR), is de afgelopen vier maanden uitgezonden geweest naar Afghanistan.

“Op 16 januari jl. begon mijn uitzending,” vertelt Jan. “Ik heb eerst 14 weken bij de National Intelligence Cell, kortweg het NIC genoemd, in Kandahar gewerkt als toegevoegd analist. Daarna ben ik van 20 april tot 23 mei nog vijf weken als hoofd NIC in Kabul geplaatst. Het team in Kandahar bestond uit een hoofd NIC, een analist,

en een aantal medewerkers van verschillende specialismen. Ik hield me bezig met het actualiseren en ordenen van de incidentendatabase ter plekke, het analyseren van deze gegevens en zorgde er vervolgens voor dat deze informatie in Den Haag terecht kwam.”

Jan vervolgt zijn verhaal: “Voordat ik naar

Afghanistan vertrok, had ik natuurlijk een beeld gevormd van mijn werkzaamheden. De praktijk bleek toch weer heel anders te zijn.

Mijn werk bestond niet alleen uit het actualiseren van de database en het analyseren en doorspelen van deze gegevens naar de MIVD. Ter plekke bleek dat ik ook direct wat met deze gegevens kon doen, zoals het beantwoorden van vragen die in het uitzendgebied leefden. Ik merkte dat er echt behoefte is aan inlichtingen in het operatiegebied zodat je meteen en concreet kan bijdragen aan de situatie en de operaties. De samenwerking met de diverse onderdelen van de Koninklijke Mare-

NIC

De National Intelligence Cell wordt ontplooid bij internationale hoofdkwartieren om zodoende vanuit het uitzendgebied de MIVD te voorzien in de gewenste nationale inlichtingenondersteuning.

hanistan

chaussee en de Luchtmacht in het uitzendgebied heb ik als erg positief ervaren.

Als lid van het NIC ben je ook heel intens betrokken bij de dagelijkse operaties die spelen in het kamp, veel meer dan ik van tevoren had gedacht. Het viel me op dat je in het uitzendgebied goed ziet hoe alle disciplines op inlichtingengebied in elkaar grijpen. Dit wordt volgens mij voornamelijk bereikt door de goede onderlinge samenwerking en het feit dat de betrokkenheid en wederzijdse afhankelijkheid veel groter is. Je moet toch met elkaar het einde van de dag halen en met elkaar goede resultaten boeken.”

Compleet beeld

”De verschillende nationaliteiten in het kamp werkten goed samen”, vervolgt Jan. “Dit komt ook omdat in Kandahar veel militairen uit Engelstalige landen gestationeerd zijn, zoals Australië, Amerika, Engeland en Canada, dus taalproblemen waren er niet. In Kabul waren veel meer nationaliteiten, zo’n twintig verschillende landen, waaronder Frankrijk, Italië en Turkije, waardoor er in Kabul soms wat taalbarrières konden optreden. Je kwam daar ook meer in contact met de lokale bevolking dan in Kandahar. Dit kwam volgens mij ook omdat het kamp in Kabul fysiek dichterbij de bevolking was gesitueerd.

Onderling was er ook verschil tussen de middelen die in Kandahar en Kabul werden gebruikt, zoals bepaalde programma’s om informatie te werken. Het accent per provincie lag vaak ook net even anders. Wat dat betreft zou de onderlinge afstemming op sommige punten verder verbeterd kunnen worden.

Ik vond het in ieder geval heel interessant om op twee verschillende plekken in Afghanistan gewerkt te hebben. Zo merkte ik in Kabul dat de informatie die we vanuit Kandahar kregen een goede aanvulling was op de informatie die in Kabul beschikbaar was, zodat er uiteindelijk een compleet plaatje ontstond.”

Jan kijkt tevreden terug op zijn uitzending. “Ik heb veel geleerd en nuttig werk verricht voor de veiligheid van de troepen. Ik vind het belangrijk om na je uitzending goed terug te koppelen met Den Haag, hierdoor kan de werkwijze in Afghanistan steeds verder worden geperfectioneerd,

zodat we beter zijn voorbereid op de toekomst en de inzet in mogelijke andere gebieden in de wereld.”

“Als je eenmaal in Afghanistan bent geweest en met eigen ogen de situatie daar hebt gezien en weet wat voor nuttige bijdrage wij kunnen leveren voor de opbouw van het land dan is de hele discussie over het nut van een missie in Afghanistan wat mij betreft ‘nicht im frage’. Wij moeten gewoon wat doen voor de mensen daar. Het is voor een blijvende opbouw van het land belangrijk om te investeren in goed onderwijs en andere ‘basisvoorzieningen’ die voor ons zo vanzelfsprekend zijn. En natuurlijk moeten we de Afghaanse bevolking en vooral de bestuurders aanspreken op hun eigen rol en verantwoordelijkheid.”●

BEWAKEN EN BEVEILIGEN NIEUWE WIV 2002 BESTAAT

Vanaf het moment dat de wet in werking is getreden, zijn er verschillende ontwikkelingen op het gebied van de Wiv 2002 geweest. Hieronder volgt een kort overzicht van de belangrijkste aandachtspunten op het gebied van wetgeving en toezicht.

Sinds december 2006 heeft de MIVD er een nieuwe taak bij, de zogenoemde f-taak. Deze taak gaat over bewaken en beveiligen. De MIVD heeft tot taak dreigingsanalyses op te stellen op gezamenlijk verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties en de minister van Justitie ten behoeve van bepaalde personen.

Wat betekent dit dan? Wanneer bijvoorbeeld een hoogwaardigheidsbekleder een bezoek wil brengen aan een militair object of aan militaire troepen in het buitenland, dan wordt aan de MIVD gevraagd te onderzoeken wat de dreiging is. Op basis van de bevindingen van de MIVD, kan worden besloten of de reis moet doorgaan of niet. Bij het opstellen van zo'n dreigingsanalyse mag overigens geen gebruik worden gemaakt van bijzondere bevoegdheden.

De MIVD dient nu eveneens te zorgen voor de bewaking en beveiliging van bepaalde objecten voor zover het gaat over personen, objecten en diensten met een militaire relevantie.

Een andere belangrijke wetswijziging, die nog niet is afgerond en momenteel bij de Tweede Kamer in behandeling is, zijn de zogenaamde Post-Madrid maatregelen die, zoals deze naam al doet vermoeden, zijn ingesteld naar aanleiding van de aanslagen in Madrid in 2004. De belangrijkste wijzigingen op de wet zijn:

- De minister van Buitenlandse Zaken wordt eveneens geraadpleegd over mogelijke onderwerpen die worden opgenomen bij aanwijzing inlichtingentaak buitenland (art. 7). Voorheen kon alleen de minister-president, in samenwerking met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties en de minister van Defensie, onderwerpen aandragen.
- De directeur MIVD en het hoofd AIVD dienen noodzakelijke voorzieningen van perso-

nele, organisatorische en technische aard te treffen ter beveiliging van het personeel van de dienst. Hierbij kan met het oog op de persoonlijke veiligheid gebruik gemaakt worden van een cover (art. 10a).

- Bepaalde aan te wijzen instellingen (in de sectoren financiële dienstverlening en vervoer) alsmede aan te wijzen bestuursorganen zijn verplicht geautomatiseerde gegevensbestanden ter beschikking te stellen ten behoeve van data-analyse (art. 12a en 29b) en zijn verplicht gegevens te verstrekken (art. 17a en 29a).
- Wanneer de uitoefening van de bijzondere bevoegdheden door de MIVD buiten Defensie plaatsvindt, mag voortaan het hoofd van de AIVD hiervoor toestemming verlenen in plaats van de minister BZK zoals nu het geval is (art. 20, 22, 24, 25 en 27).
- De termijn dat een verleende toestemming geldig is om agenten in te zetten wordt verlengd van drie maanden tot één jaar (art. 21).
- De termijn gedurende welke niet-geselecteerde gegevens mogen worden bewaard wordt verlengd van één naar drie jaar (art. 27).
- Er komt een nieuwe regeling voor het oprichten en inzetten rechtspersonen (art. 44b).
- Een nieuwe regeling regelt de bevoegdheid tot het treffen en bevorderen van maatregelen op basis waarvan verstoringsacties plaats kunnen vinden (art. 44c).
- De KMAR kan nu ook worden verzocht om technische ondersteuning te verlenen (art. 63).
- De procedure om leden van

Wet op de inlichtingen
en veiligheidsdiensten 2

de Commissie van Toezicht te benoemen wordt versoepeld (art. 65).

Deze wetswijziging zal waarschijnlijk in januari 2008 in werking treden.

Commissie van Toezicht

De Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten heeft zes toezichtrapporten met betrekking tot de MIVD uitgebracht. Deze rapporten gaan over de volgende onderwerpen:

- Onderzoek van de MIVD naar voorvallen die Defensie kunnen schaden;
- Een contra-terrorisme operatie van de MIVD;
- Proliferatie van massavernietigingswapens;
- Inzet van agenten en informanten in het buitenland;
- Door de MIVD uitgebrachte ambtsberichten en Veiligheidsonderzoeken.

De commissie heeft in deze rapporten verschillende aanbevelingen gedaan. Regelmatig hebben deze aanbevelingen geleid tot aanpassingen in de werkprocedures en werkwijzen.

De minister heeft telkens de Eerste en Tweede Kamer een reactie gegeven op de toezichtrapporten. Verscheidene malen zijn naar aanleiding

hiervan Kamervragen gesteld waar- op door de MIVD antwoorden zijn opgesteld. De directeur van de MIVD heeft op verzoek van de Commissie een overzicht verstrekt waarin wordt aangegeven welke maatregelen de dienst heeft genomen naar aanleiding van de aanbevelingen van de rapporten van de Commissie.

Wat er over vijf jaar veranderd zal zijn met betrekking tot de Wiv valt uiteraard niet te zeggen. Het is afhankelijk van ontwikkelingen in de maatschappij, technische ontwikkelingen en de ervaringen die de diensten met de nieuwe wetswijzigingen op gaan doen.●

Beste collegae,

Als demissionair voorzitter van de eveneens demissionaire Medezeggenschapscommissie van de MIVD wil ik u graag even bijpraten over de recente ontwikkelingen. De verkiezingen hebben geresulteerd in 13 kandidaten waarvan acht zittende leden. Echter, het reguliere personeelsverloop zal op termijn het aantal leden uithollen en er zijn dus geen reserveleden. Ik voorzie daarom dat er binnen twee jaar wederom verkiezingen moeten worden gehouden. Dat is op zich niet erg als de opgebouwde expertise door zittende leden maar op peil kan blijven.

Het feit dat zich 'slechts' 13 kandidaten hebben gemeld is enigszins teleurstellend aangezien de MIVD toch 850 medewerkers telt. Uit de wandelgangen heb ik vernomen dat er wel degelijk belangstelling is voor het doen en laten van de MC, maar dat men opziet tegen de werkzaamheden die uit het lidmaatschap voortvloeien. Dat begrijp ik, maar in de praktijk valt dat best mee, tenminste als er geen reorganisatie gaande is. De dienstleiding hecht er aan de MC leden de gelegenheid te geven hun taak naar behoren uit te kunnen voeren. Soms botst dat met de reguliere werkzaamheden maar uiteindelijk is het in het belang van de hele organisatie dat de grootste zorgvuldigheid wordt betracht met het beoordelen van de consequenties van een reorganisatie. Dat kost dus wel extra tijd. Praten met de dienstleiding over personele aangelegenheden, warmteoverlast, de smaak van de koffie, MULAN aansluitingen en vele andere zaken kosten de MC geen extra tijd, die zaken worden door de verschillende afdelingen gedaan en gerapporteerd aan de MC.

Het concept Voorlopig Reorganisatieplan is op 1 mei j.l. van de directie ontvangen. Er is binnen de MC een werkgroep ingesteld, gevormd uit onder meer een aantal nieuwe leden om alvast warm te draaien. De werkgroep buigt zich momenteel over het cVVP om het uit te brengen advies van de MC gestalte te geven. Dat advies wordt rond 21 juni aan de directie aangeboden. Bij het schrijven van deze column kan ik daar dus nog niets over zeggen; dat komt in augustus. We zullen u tussentijds zeker op de hoogte houden middels nieuwsbrieven.

Ik weet niet of ik in de eerstvolgende editie van Ingelicht weer als voorzitter van de nieuwe MC-MIVD het woord tot u zal richten, dat hangt van de nieuwe MC af. Ik wens u een fijne vakantie toe.

Uw voorzitter
MC-MIVD
Ed Maas

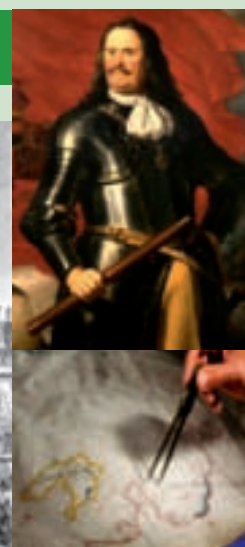
2002 - 2007 VIJF JAAR MIVD

EEN GESCHIEDENIS MET TOEKOMST?

Op 29 mei 2007 vierden de MIVD-ers het heugelijke feit van het eerste lustrum van hun organisatie. Militair historisch gezien is dit een korte periode want de krijgsmacht heeft onderdelen die dateren van het ontstaan van het Koninkrijk in 1813 en het Korps Mariniers gaat er prat op dat zijn korpsgeschiedenis begint in de tijd van Johan de Witt ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden.

Maar ja, het feit blijft dat er een lustrum is. Indien u verwacht dat dit artikel u meeneemt via een tijdladder die begint op 29 mei 2002 tot heden, dan moet u iets anders gaan lezen. Dit artikel volgt vanuit nationaal perspectief de ontwikkeling van militaire inlichtingen. Hoe zijn we gekomen tot een MIVD? Is er een trend waarneembaar en heeft de MIVD toekomst? Hierbij is de nationale ontwikkeling van de krijgsmacht richtingbepalend. Immers, het militaire inlichtingenapparaat staat ten dienste van de krijgsmacht, een krijgsmacht die altijd ondergeschikt is geweest aan de politiek. Dit was zo in de Republiek en in het Koninkrijk maar in beide gevallen met een bijzondere hechte band met de "Oranjes" als Stadhouder en Vorst.

Door majoor drs. L.H.A. Haas

Op 29 mei 2007 bestaat de MIVD 5 jaar. Maar de geschiedenis van de Nederlandse Militaire Inlichtingendienst gaat natuurlijk veel verder terug. Na de informeel langs de landsgrenzen opererende Kondschapdienst (bemand door douaniers en marechaussees) en het even informeel functionerende bureau Studie Vreemde Legers was het eigenlijk op 25 juni 1914 al zo ver: de formele oprichting van GS III, de éénpersoons militaire inlichtingendienst, bemand en geleid door 1e luitenant der cavalerie H.A.C. Fabius. 25 juni 1914 is derhalve de historische begindatum van het militaire inlichtingenwezen in Nederland.●

Voor het volgen van een ontwikkeling is het raadzaam om een redelijke periode in beschouwing te nemen. De volgende periodes zijn te onderkennen:

Van 1568, het begin van onze onafhankelijkheidstrijd -de Tachtigjarige Oorlog- tot 1810, de inlijving van de Nederlanden bij het Franse keizerrijk. In deze periode is 1648 van belang omdat vanaf dat jaar de Europese staten de Republiek der Verenigde Nederlanden erkennen als soevereine staat. In de periode van de 16e en 17e eeuw speelde de republiek aardig mee in de Europese geopolitieke verhoudingen, dit werd minder in de 18e Eeuw. Van 1795 tot 1806 hadden we de Bataafse Republiek zonder de Oranjes. Van 1806 tot 1810 mocht een broer van Napoleon koning zijn van het Koninkrijk Holland.

De periode van 1815, Koninkrijk der Nederlanden, tot mei 1940. Nederland voerde een neutraliteitspolitiek waarin de verdediging van het koninkrijk in Europa en daarbuiten centraal stond; Nederlands-Indië, Nieuw-Guinea, Surina-

me en de Nederlandse Antillen (onze koloniën).

Van 1945 tot (1988)1990. De periode na de Tweede Wereldoorlog tot het einde van de Koude Oorlog. Nederland is lid van de NAVO en richt zijn krijgsmacht in op de verdediging van het NAVO grondgebied. Buiten Europa is Nederland zelf verantwoordelijk voor zijn grondgebied maar dit beperkt zich vrij snel tot de Nederlandse Antillen en Aruba.

Nu, 1990 ...? Nederland is lid van de NAVO maar richt zijn krijgsmacht in voor expeditionair optreden. De krijgsmacht is geschikt voor de verdediging van de Nederlandse belangen en alle soorten crisisbeheersingsoperaties waar ook ter wereld. Nederland voert deze operaties uit in multinationaal verband onder vlag van de NAVO, de EU of de VN.

Vanuit militair oogpunt zijn deze vier periodes te vereenvoudigen tot twee periodes. Want van 1568 tot 1940 was het krijgsbedrijf in de Nederlanden overzichtelijk. We hadden een vloot en een leger.

Na 1945 komt er een derde dimensie bij, de luchtmacht. Ondanks dat je mocht verwachten dat de vloot en het leger beiden de belangen van de Republiek en later het Koninkrijk dienden, was de scheiding tussen vloot en leger altijd zeer strikt. Na 1945 zette die strikte scheiding tussen de drie krijgsmachtdelen zich voort, ondanks dat ze werden verenigd in één ministerie.

Nu, anno 2007, begint langzaam het besef door te dringen dat de krijgsmacht verantwoordelijk is voor het product militaire veiligheid. Wat militaire commandanten gemeen hebben is hun passie voor het maken van plannen of beter gezegd het laten maken van plannen. In deze plannen hebben ze een enorme voorliefde voor inlichtingen. Het inlichtingenproces draait om het formuleren van kernvragen, het verkrijgen van informatie en het presenteren van het product inlichtingen.

Met deze nuancering gaan we de vier periodes eens nader in beschouwing nemen. De inlichtingenactiviteiten in de overzeese gebiedsdelen worden niet in beschouwing genomen.

Periode 1, 1568 – 1810.

De oorlogvoering op land beperkte zich tot belegeringen van vestingsteden en slechts een enkele maal werd slag geleverd in het open veld. Dit veranderde in de 18e eeuw. Toen vonden er weliswaar meer veldslagen plaats in Europa, maar de rol van de Republiek daarin was niet groot. Er bestond geen staf met een sectie 2 Inlichtingen zoals wij die nu kennen. Toch was er behoefte aan informatie over de stad die men ging belegeren, het terrein en de tegenstander die de stad zou kunnen ontzetten. Deze informatie verkreeg de stadhouder door het inzetten van verkenners, berichten van kooplieden, overlopers, informanten of spionnen. Speciale eenheden van de cavalerie voerden in de 18e eeuw de verkenningen uit.

Een voorbeeld van een informant is de turf-

schipper Adriaen van Bergen. Deze informeerde Maurits over de mogelijkheid om met zijn schip soldaten Breda in te smokkelen. Pikant detail is dat de schipper dit plan niet durfde uit te voeren, dit gebeurde door twee neven. Op 1 maart 1590 werd Breda bij verrassing ingenomen.

De Republiek had op maritiem gebied twee andere fenomenen, de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en de West-Indische Compagnie (WIC). Deze ondernemingen hadden schepen die waren bewapend tegen aanvallen van kapers en om op te treden in de gebieden waarin zij handel dreven. Toch rustten de Admiraliteiten (elk gewest dat aan zee lag had er een) extra schepen uit bij een naderend treffen op zee. Vele zeeslagen zijn met wisselend succes gevoerd maar de maritieme hegemonie die de Republiek in zijn bloeitijd had was na de Vierde Engelse Oorlog in de 18e Eeuw voorbij.

De belangrijkste bron van informatie was de zeekaart. Bij de VOC en WIC waren zeekaarten “geheim”. Daarnaast waren gegevens over de vloot van de tegenstander welkom die men verkreeg via informanten of door verkenning.

GSIII bakermat Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Leuk om te weten is dat op de vloot die onder Michiel de Ruyter “de Tocht naar Chatham” (1665) ondernam, en daar de Engelsen een van hun smadelijkste nederlagen bezorgde, veel Engelse matrozen zaten. Deze werden gerekruteerd uit gevangengenomen matrozen van geënterde schepen. Velen hadden al een jaar geen soldij meer ontvangen en de uitbetaling bij de Staatse vloot was goed geregeld. Hun kennis van de kustwateren en de rivier de Medway kwam goed van pas. De landingstroepen stonden overigens onder commando van een Engelse kolonel Thomas Dolman. Die had een hekel aan het Engelse koningshuis Stuart.

Zowel de Staatse vloot en het Staatse leger waren niet kieskeurig met het aannemen van krijgsvolk. Wie bereid was en geschikt bevonden, kon zich aanmelden, er werd niet gekeken naar nationaliteit. Vandaar dat het heel normaal was dat overlopers in dienst werden genomen of onder lichte drang graag informatie verstrekte.

Periode 2, 1815 – 1940.

Nadat de scheiding met de Zuidelijke Nederlanden (België) in 1840 was geregeld, voerde het

Koninkrijk tot 10 mei 1940 een neutraliteitspolitiek. De krijgsmacht, Koninklijke Marine (KM) en Koninklijke Landmacht (KL) werden hierop ingericht. Beide organisaties hadden een kleine beroepskern en dienstplichtigen of miliciens. De KM was voor de bescherming van de kustwateren, de koopvaardij en de overzeese gebiedsdelen. Voor het onder gezag brengen van Nederlands-Indië werd het Koninklijk Nederlands Indisch Leger (KNIL) opgericht, een beroepsleger dat los stond van de landmacht. De KL voerde de verdediging vanuit vestingen, linies en met een veldleger. De vestingen werden na 1870 minder belangrijk en de nadruk kwam steeds meer te liggen op het veldleger.

Bij het bestrijden van de rebellen in de Zuidelijke Nederlanden (1830) leverde de Koninklijke Marechaussee de, wat wij nu gevechtinlichtingen zouden noemen, aan het veldleger. Men sprak van een “kondschapsdienst”. Kondschap is oud Nederlands voor een bericht over de vijand.

Een kondschapsdienst die informatie doorgaf over militaire activiteiten aan de landsgrenzen aan een bureau in de Generale Staf heeft tot 1940 bestaan. In de periode 1914 - 1918 (Eerste Wereld-

oorlog) was dit actueel en werd assistentie gevraagd aan de douane en burgers in de grensstreek.

Informatie verkreeg men door het sturen van waarnemers naar oefeningen maar ook naar het strijdtoneel. Zo stuurde bijvoorbeeld de Generale Staf in 1864 twee officieren naar de oorlog om Sleeswijk-Holstein tussen Denemarken en de Duitse Bond (onder andere Oostenrijk en Pruisen). Zo verkreeg men inzicht in het krijgsverloop en dit kon ten goede komen aan de eigen krijgsmacht. Verder kwam de informatie uit open bronnen en deze werden verwerkt op de Generale Staf in het dossier “Vreemde legers en Afschriften”.

De Eerste Wereldoorlog versnelde de ontwikkelingen voor de inlichtingenorganisatie. In de Generale Staf werd het pas opgerichte Bureau Studie Vreemde Legers opgewaardeerd naar een afdeling (GSIII). Deze afdeling wordt wel de bakermat van de Nederlandse Inlichtingen- en veiligheidsdiensten genoemd. Nederland ging militaire attachés accrediteren bij de voornaamste landen die betrokken waren bij de oorlog. De afde-

ling GSIII stuurde de militaire attachés aan en ontving waardevolle informatie van hen. Verbindingsinlichtingen deden hun intrede omdat het telefoon en telegraafverkeer werd gecontroleerd door de censuurdienst. Deze werkzaamheden werden min of meer voortgezet na de oorlog.

Tot mei 1940 ontwikkelde GSIII zich tot een afdeling met drie subafdelingen A, B en C met de respectievelijke specialismen: Inlichtingen, Contra-inlichtingen en Veiligheid en Verbindingsinlichtingen. Belangrijker was dat het vak inlichtingen op een hoger niveau werd getild. De verkregen informatie uit open bronnen of heimelijk verkregen werd geïnterpreteerd en geanalyseerd tot het product inlichtingen. Sterkte en slagorde van de tegenstander bleef belangrijk maar ook werd gekeken naar zijn intenties en mogelijkheden. Daarnaast kreeg de contra-inlichtingen en veiligheid de aandacht die het verdiende.

Bij de KM heeft zich geen afdeling zoals de GSIII ontwikkeld. Het bleef bij een bureau wegens een gebrek aan middelen. De KM verkreeg wel informatie via open bronnen van de relaties die zij onderhield met rederijen, loodsen en de visserij.

Periode 3, 1945 – (1988) 1990.

De verdediging van het nationaal grondgebied werd nu in een ruimer verband gezien. Nederland werd lid van de NAVO en zijn krijgsmacht leverde in het kader van de gemeenschappelijke verdediging zijn bijdrage. Het Ministerie van Marine en het Ministerie van Oorlog werden samengevoegd tot een Ministerie van Defensie maar nu met drie onafhankelijke krijgsmachtdelen KM, KL en Koninklijke Luchtmacht (KLU).

Bij de drie krijgsmachtdelen ontwikkelde zich ook de respectievelijke inlichtingenorganisaties;

Marine Inlichtingendienst (MARID), Landmacht Inlichtingendienst (LAMID) en Luchtmacht Inlichtingendienst (LUID). Deze diensten waren onderdeel van de betreffende hoofdkwartieren. Het gehele scala aan inlichtingenactiviteiten voerde elke dienst uit ten behoeve van zijn krijgsmachtdeel.

Alleen de MARID had de veiligheidsonderzoeken uitbesteed aan de Binnenlandse Veiligheidsdienst.

Vanzelfsprekend waren er overlappen maar de ene dienst vond altijd dat zij de activiteiten beter kon uitvoeren dan de zusterorganisatie. Alle drie de diensten werden geconfronteerd met enkele uitdagingen, de ontwikkelingen op verbindingsgebied (interceptie daarvan) en de mogelijkheden van satellieten.

De grootste uitdaging kwam op 11 februari 1985. De toenmalige minister van defensie stelde de Projectgroep Onderzoek Structuur Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten Defensie (POSID) in. Op 1 februari 1988 trad de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten in werking en dit betekende concreet: Er is één Militaire Inlichtingendienst (MID)!

Periode 4, 1988 – 2007.

Na het vallen van de muur is reorganiseren bijna een hoofdzaak voor de krijgsmacht geworden. Een verandering en zeker een inkrimping waren een logisch gevolg van de nieuwe machtsverhoudingen in de wereld. De belangrijkste veranderingen zijn: Nederland heeft weer een beroepsstrijdmacht die geschikt is voor expeditionair optreden; de krijgsmacht wordt als één geheel gezien, het zuivere krijgsmachtdeel denken gaat (moet) verdwijnen. Dat laatste is iets anders dan dat de specifieke identiteit van een krijgsmachtdeel moet verdwijnen! Nederland is hierin niet uniek, de NAVO richt zijn organisatie *joint* in.

Dat de militaire inlichtingenwereld het integratieproces inzette voordat de muur viel, getuigt van hun visionaire blik op de wereld. Alleen drie in zichzelf gekeerde organisaties samenvoegen en inkrimpen is geen sinecure. Net als bij de rest van de krijgsmacht bleef het werk doorgaan en het werd intensiever.

Het proces was in 1995 afgerond. Het belangrijkste was dat de bevelhebbers geen bevelslijn meer hadden naar “hun inlichtingenorganisatie” die nog wel in hun omgeving was ondergebracht. In 1998 onderzocht de Directie Organisatie en Informatie de MID. In hun rapport beval zij de

minister aan om conform de wet één geïntegreerde MID op te zetten. De minister nam de aanbeveling over, dus een reorganisatie was het gevolg. Het resultaat daarvan is terug te vinden op de Frederikkazerne.

De Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 1988 wijzigde in 2002. Deze wet sprak niet van een MID maar van een Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. Op 29 mei 2007 vierde de MIVD dus eigenlijk een wetwijziging.

De MIVD is nog niet in rustig vaarwater, want de organisatie maakt zich op voor de verwerking van de commissie Dessens en enkele rapporten van de Defensiestaf. De MIVD mag dan formeel geïntegreerd zijn maar het moet ook de organisatie aanpassen aan het expeditionaire karakter van de krijgsmacht, want het bestaansrecht van de dienst is immers inlichtingen leveren voor die krijgsmacht.

Een krijgsmacht kan niet zonder inlichtingen

In Nederland had elk krijgsmachtdeel zijn eigen inlichtingenorganisatie. Gelet op de operaties die dat krijgsmachtdeel moest uitvoeren was dit terecht. Elk krijgsmachtdeel blijft een behoefte houden om zijn operaties uit te voeren met een sectie inlichtingen in de staf. Maar de ontwikkeling die zich voor de Eerste Wereldoorlog inzette maakte duidelijk dat er behoefte was aan een organisatie die gegevens kon verwerken naar het product inlichtingen. Verder ontwikkelde zich het militair optreden tot een gezamenlijk optreden van alle krijgsmachtdelen. Dit rechtvaardigt één Inlichtingenorganisatie op het hoogste niveau. Een ander punt is dat dit aansluit op een principe van militair optreden, een economisch gebruik van middelen. De Nederlandse krijgsmacht is te klein voor drie inlichtingenorganisaties, dus één organisatie, maar wel een goede!●

Geraadpleegde literatuur

F.A.C. Kluiters, De Nederlandse Inlichtingen en Veiligheidsdiensten. ('s-Gravenhage, 1993)

PIVOT-rapport nummer 61, De Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. (Rijksarchiefdienst, 's-Gravenhage 1999)

M.W. Jensen en G. Platje, De MARID. ('s-Gravenhage, 1997)

Dick Engelen, De Militaire inlichtingendienst 1914 – 2000. ('s-Gravenhage, 2000)

L.H.A. Haas, De oorlog om Sleeswijk-Holstein van 1963 – 1964 vanuit Nederlands militair historische optiek. (RUL, Leiden, 1993)

MIVD'ers actief tijdens lustrumfeest

INGEL

NSO FORMEEL VAN START

De officiële start van de Nationale Signal Intelligence Organisatie, de NSO, op vrijdag 1 juni in Eibergen vormt een mijlpaal in de samenwerking op het terrein van satellietinterceptie en interceptie van hoogfrequent radioverkeer.

De NSO is een facilitaire organisatie voor de AIVD en de MIVD waarin de interceptie van niet-kabelgebonden telecommunicatie is ondergebracht. De NSO is een onderdeel van de MIVD dat door de AIVD en de MIVD gezamenlijk gezagsmatig wordt aangestuurd.

Drie secretarissen-generaal - Ton Annink (Defensie), Jan-Willem Holtslag (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) en Richard van Zwol (Ministerie van Algemene Zaken en tevens de Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten) - waren bij de formele opening aanwezig.

“De oorsprong van de Nationale Sigint Organisatie is te vinden in de aanslagen van 11 septem-

ber 2001”, aldus Jeroen Sikkel, plaatsvervangend directeur MIVD in zijn openingswoord. Die vormen de aanleiding voor het Actieplan Terrorisbestrijding en Veiligheid. Actiepunt 18 hiervan omvatte de uitbreiding van de satellietinterceptiecapaciteit. Met het convenant inzake satellietinterceptie van september 2003 krijgt de projectorganisatie NSO een duidelijk kader voor de uit te voeren werkzaamheden. Het Satellietgrondstation in

► Burum is opgericht in september 2005. De eerste fase NSO was daarmee voltooid”.

Veel mensen van beide diensten zijn intensief betrokken geweest bij de totstandkoming van de NSO. Het project is de afgelopen jaren niet altijd makkelijk geweest, locatiekeuze, het vormen en bouwen van een organisatie en het overbruggen van verschillen in inzicht heeft veel werk gevergd en tijd gekost.

Het hoofd van de NSO, luitenant-kolonel Barry van de Lustgraaf is blij en trots nu de NSO formeel geopend is. Hij ziet uit naar de komende jaren, waarin de organisatie verder vorm moet krijgen. “De formele instemming van het Reorganisatieplan NSO is immers pas door de PSG gegeven”, aldus van de Lustgraaf.

Jeroen Sikkel verwoordde dat de NSO aan het begin staat van een boeiende periode met een intensieve samenwerking met de AIVD. Plaatsvervangend hoofd van de AIVD Theo Bot, noemde de samenwerking tussen de diensten geen vanzelfsprekendheid. “Geheime diensten zijn vanouds gericht op bescherming van hun bronnen en niet op het delen daarvan. Ook hebben we elk onze eigen cultuur en werkwijze.

Kortom niet direct de ingrediënten voor een vanzelfsprekende samenwerking.” “En toch moet dat”, aldus Bot “Nederland is geen groot land en we zijn in de huidige woelige onveilige tijden volstrekt op onszelf aangewezen – zeker waar het gaat om inlichtingen voor onze nationale veiligheid. De Nederlandse regering heeft twee inlichtingendiensten van relatief bescheiden omvang tot zijn beschikking. Dan mag daarvan worden verwacht dat ze hun unieke mogelijkheden optimaal benutten en hun schaarse middelen en schaarse expertise ruimhartig met elkaar delen.”

Met de oprichting van de NSO vieren de diensten ook een lustrum: vijf jaar Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, vijf jaar MIVD (voorheen MID) en AIVD (voorheen BVD). Dit betekent ook vijf jaar samenwerking tussen beide diensten, waarbij de gemeenschappelijke aansturing van de NSO en de gedeelde leiding een mooi resultaat is “en een signaal dat vertrouwen geeft voor de toekomst”, aldus Theo Bot.

De opening vond plaats in het bijzijn van een kleine honderd medewerkers van beide diensten en enige speciale gasten die een rol hebben

gespeeld in de totstandkoming van de NSO. Jeroen Sikkel noemde nog in het bijzonder de projectleider, kolonel b.d. Van Nassau, “die tot vandaag een bijzonder grote bijdrage heeft geleverd”. Met het hijsen van het NSO vaandel werd de NSO officieel geopend door Richard van Zwol. De drie secretarissen-generaal kregen ieder een vaandel overhandigd.

Er volgde een presentatie door overste Van de Lustgraaf over de werkwijze van de NSO, waarbij beelden goed lieten zien hoe berichten kunnen worden geïntercepteerd en verwerkt. “Er werkt een grote groep mensen bij de NSO”, lichtte Van de Lustgraaf toe, “de wereld van de niet-kabelgebonden communicatie wordt steeds complexer. Er zijn steeds meer middelen ter beschikking en het is aan ons de taak die trends te onderkennen en er actie op te nemen”.

Een uitgebreide lunch stond vervolgens op het programma waarbij de kersverse NSO'ers de kennismaking met medewerkers vanuit Leidschendam en Den Haag konden hernieuwen en verstevigen. “Het is een zeer geslaagde dag geweest”, aldus het trotse hoofd van de NSO.●

Een veilig weekend naar Londen

Door majoor Siegmund van Iwaarden

Ook bij alle bezienswaardigheden kom je verschillende vormen van beveiliging tegen. Daar waar mijn vrouw allerlei mooie gebouwen ziet, zie ik ook de veiligheidsmaatregelen. Om de Tower, een kasteel waar vele koningen en koningen hebben geleefd, binnen te komen wordt iedereen die een tas bij zich heeft gecontroleerd. Waar mijn vrouw een 'antieke' lamp ziet hangen, zie ik de verborgen cameralens erin. De kroonjuwelen van Engeland liggen ook in de Tower. Terwijl mijn vrouw alleen de juwelen ziet, heb ik de stalen deuren, de camera's, het veiligheidsglas van de vitrine inclusief sensoren en de, leuk verklede, bewakers gezien. Het is mooi om te zien hoe een aantal veiligheidsmaatregelen zoveel mogelijk aan het zicht zijn onttrokken.

Veiligheid heeft diverse vormen. Zo is het gebouw zelf ook beveiligd. In de nauwe gangetjes in de toren is op diverse plaatsen bescherming aangebracht om het slijten van de muur, door allerlei rugtassen van toeristen, tegen te gaan.

Een andere vorm van veiligheidsmaatregelen zijn de teksten op de weg bij oversteekplaatsen. Aangezien er vele miljoenen toeristen door Londen

dwalen die in hun eigen land andere verkeersregels hebben, zoals een andere rijrichting, is het handig om bij een oversteekplaats 'look right' en 'look left' te hebben staan. Dat kan veel gevaarlijke situaties voorkomen.

Het is uiteraard niet de bedoeling om al mijn belevenissen in Londen te beschrijven. Wat ik heb proberen duidelijk te maken, is dat veiligheidsmaatregelen een onderdeel van het leven zijn en zullen blijven. Het is een taak van de beveiligingsbranche om de maatregelen zo gebruiksvriendelijk en onzichtbaar mogelijk te maken. Het is een taak van ons allemaal om de veiligheidsmaatregelen te respecteren en er naar te handelen, zodat het leven 'veiliger' wordt. ●

Ps: ik heb overigens niet alleen de beveiliging gezien, maar ook de mooie dingen die Londen te bieden heeft.

Veiligheidsmaatregelen kom je overal tegen. Wanneer je een weekendje naar Londen gaat zoals mijn vrouw en ik dat onlangs deden, wordt je geconfronteerd met allerlei waarschuwingen en veiligheidsmaatregelen. Het begint al op de luchthaven met fouilleren, controleren en scannen van reisdocumenten. Vervolgens krijg je in het vliegtuig een uitleg over veiligheid. Op de luchthaven van aankomst wordt alles nog eens fijntjes overgedaan. Stap je vervolgens de trein in, dan worden diverse waarschuwingen gegeven over hoe te handelen wanneer je bijvoorbeeld achtergelaten pakketjes ziet. Of de halflege zak van Mc Donald's die in de hoek lag daar ook bij hoorde weet ik niet.

OSINT EN OBI VULLEN ELKAAR

Tussen MIVD en AIVD bestaat een nauwe band. Op verschillende terreinen wordt samengewerkt. Voor beide diensten is het wettelijk kader uitgezet in de Wiv 2002, die dit voorjaar zijn eerste lustrum viert. In een serie dubbelinterviews onderzoeken Stroom en Ingelicht, personeelsbladen van de AIVD en de MIVD, hoe die samenwerking verloopt en hoe beide organisaties zich aan elkaar kunnen spiegelen. Deze keer spreken de bladen met de hoofden van respectievelijk OSINT (Open Source Intelligence) en OBI (Open Bronnen Informatie).

Het snelst behaalde actiepoint aller tijden, zo betitelen Arno (van OSINT) en Erwin (van OBI) de in het convenant genoemde samenwerking tussen OSINT en OBI. De laatste jaren werken deze afdelingen volgens hen namelijk al intensief samen op verschillende vlakken: van het uitwisselen van aangekochte bronnen (en de onderhandelingen in het voortraject) tot het organiseren van wederzijdse stages. Hoewel OSINT en OBI elkaars equivalenten lijken te zijn, blijken ze in de praktijk toch erg verschillend, mede als gevolg van het verschil in taakstelling van beide diensten. Het is dan ook van belang dat ze elkaar goed op de hoogte houden, zodat ze elkaar waar nodig kunnen aanvullen.

OSINT staat voor Open Source Intelligence, OBI voor Open Bronnen Informatie. Maar waar houden beide afdelingen zich nu precies mee bezig?

Arno: 'OSINT is het afstemmen van de vraag naar informatie op het wereldwijde aanbod van informatie. We werken voor teams en analisten en proberen hen op de juiste tijd, op de juiste plaats van de juiste informatie te voorzien. Ik beschouw mezelf als een makelaar in informatie. Als je aan de ene kant de vraag hebt en aan de andere kant de informatie, dan is OSINT het schakelpunt in het midden. En hierbij is de bibliotheek 'niet im Frage': het maakt niet uit waar de informatie vandaan komt, uit een gedrukt werk, database, van een cd-rom, et cetera. Wél is alle informatie open: van geheime bronnen maken we geen gebruik.'

Erwin: 'OBI is voortgekomen uit een afdeling als OSINT. Het aanbieden van open bronnen en het onderzoek hierin was voorheen ook de hoofdtaak van OBI. De laatste jaren zijn we echter een andere weg ingeslagen, waardoor de naam OBI eigenlijk niet meer klopt. We maken niet alleen meer gebruik van open bronnen, maar ook van semi-open of gesloten ambtelijke en commerciële bronnen. Hierbij wordt in sommige gevallen zelfs bronbescherming toegepast. Bovendien zetten we de informatie op een andere manier weg: de verantwoordelijkheid voor de naslagen ligt bij de teams en steeds meer informatie wordt in combinatie met andere (ook niet door OBI beheerde, dus gesloten en geheime) bronnen én op geautomatiseerde wijze bij de teams, dus op de werkplek, aangeleverd.'

Achtergronden OSINT & OBI

Volgens artikel 31 van de Wiv 2002 mag een bijzondere bevoegdheid pas worden uitgeoefend 'als de daarmee beoogde verzameling van gegevens niet of niet tijdig kan geschieden door raadpleging van voor eenieder toegankelijke informatiebronnen of van informatiebronnen waarvoor aan de dienst een recht op kennisneming van de aldaar berustende gegevens is verleend'. Voorbeelden van dergelijke informatiebronnen zijn nieuwsbronnen, maar ook ambtelijke bronnen als de Kamer van Koophandel en de GBA (gemeentelijke basisadministratie). Beide diensten zijn dus wettelijk verplicht om dit soort informatiebronnen te gebruiken en doen dat via OSINT (bij de MIVD) en OBI (bij de AIVD).

	OSINT	OBI
Plaats in organisatie	Afdeling Analyse en Rapportage	Directie 5 Bijzondere Inlichtingenmiddelen
Taak	<ul style="list-style-type: none"> • Het wereldwijd volgen van ontwikkelingen op het gebied van informatie uit open bronnen • Voorzien in informatie over alle taakgebieden van de MIVD • Ondersteunen van het inlichtingenproces door teams/analisten tijdig te voorzien van relevante, hoogwaardige, betrouwbare en duurzame informatie uit open bronnen • Selecteren, verwerven, ontsluiten en verspreiden van gewenste informatie en daarbij bijdragen aan het vervaardigen van inlichtingenproducten • Attenderen en briefen van teams/analisten op - en over - belangwekkende ontwikkelingen op hun vakgebied 	<ul style="list-style-type: none"> • Beheren en verder ontwikkelen van de informatiepositie van de AIVD op het terrein van externe informatiebronnen • Ondersteunen van het inlichtingenproces door het acquireren, veredelen en beschikbaar stellen van informatie uit externe bronnen en door advisering bij het gebruiken en toepassen van deze informatie

AR MOOI AAN

Arno: 'Een belangrijk verschil met de AIVD is dat de MIVD veel meer een productiebedrijf is, dat dagelijks een aantal inlichtingenproducten dient aan te leveren aan de minister en het militaire bedrijf. Er moet dus onder grote druk gewerkt worden en OSINT is slechts een van de middelen om informatie te verzamelen. Om te voorkomen dat analisten tijd kwijt zijn met de naslag in open bronnen, leveren wij hen kant-en-klare informatieproducten. Om precies te weten wat ze willen, gaan we dicht op de teams zitten.'

Erwin: 'De AIVD heeft inderdaad andere taakvelden en daarmee behoefte aan andersoortige bronnen en een andere benadering. Bij OSINT is iedere medewerker bronnenexpert, dat wil zeggen: iedereen heeft een achtergrond van informatiedienstverlening gevolgd, de opleiding die bij de AIVD met name de documentair informatiebewerkers hebben gevolgd. OBI is meer faciliterend en beschikt daardoor over minder specialistische en meer diverse typen kennis, zo hebben we naast bronnenexperts ook programmeurs, onderhandelaars en communicatiemedewerkers in huis.'

Jeroen Sikkel stelde in het vorige interview dat de interne cultuur van de MIVD tegenwoordig ook best informeel is, maar dat een lagere militair niet snel een andere opvatting dan zijn meerdere zal uiten. Heeft dit ook zijn weerslag op de werkwijze binnen OSINT en verschilt dit van de cultuur bij OBI?

Erwin: 'Of er sprake is van een cultuurverschil tussen onze afdelingen kan ik niet beoordelen. Ik ken alleen mijn eigen afdeling, en kan daarvan zeggen dat we een enthousiaste groep mensen hebben. Ik probeer hun zelfstandigheid en creativiteit zoveel mogelijk aan te moedigen. Die grote mate van zelfstandigheid is ook nodig, want de afdeling is inmiddels te groot om iedereen persoonlijk aan te kunnen sturen. Toen ik bij OBI begon, ongeveer drie jaar geleden, waren we maar met elf mensen, nu naderen we de dertig al.'

Arno: 'Zoals ik zojuist al zei is de MIVD meer een productiebedrijf. Elke dag moeten er weer nieuwe producten de deur uit. Dat geeft niet alleen tijdsdruk: soms moeten wij gewoon doen wat er gevraagd wordt en is er even geen tijd voor overleg. Normaliter overleggen we veel, bijvoorbeeld in techni-

sche sessies, zodat we allemaal over hetzelfde kennisniveau beschikken en mensen stimuleren om zoveel mogelijk te leren.'

Blijkbaar is er al in behoorlijke mate sprake van samenwerking. Klopt dat?

Erwin: 'De samenwerking tussen OBI en OSINT wordt wel genoemd in het convenant, maar dat had eigenlijk niet gehoeven: we werkten zelf al intensief samen.'

Arno: 'Inderdaad, dat was echt het snelst afgedane actiepunt aller tijden! Sinds een paar jaar ben ik zeer tevreden over de samenwerking. De openheid is flink toegenomen. Ook wat betreft het uitwisselen van personeel: we leiden elkaar op, organiseren stages over en weer. Recent zijn er twee personen van de AIVD bij de MIVD geweest, en vice versa. Het doel daarvan is dat we van elkaar weten wat we hebben, zodat je vragen kunt doorgeven. OBI heeft trouwens bij de verwerving van bronnen een duidelijke strategie ontwikkeld die voor AIVD en MIVD voordelig kan zijn.'

Erwin: 'En dat mag ook wel, want de informatieleveranciers rekenen veel te veel. Voortaan overleggen we eerst voordat we dure bronnen gaan aanschaffen. En zo behalen we wel meer voordeeltjes: bij een bezoek van bijvoorbeeld een buitenlands congres waarvan ik weet dat OSINT ook gaat, hoef ik maar één medewerker op reis te sturen, of soms zelfs helemaal geen: we sturen gewoon de verslagen naar elkaar. Arno informeert me altijd over komende congressen, en als ik niet ga krijg ik het ook wel te horen: "Waar was je? Je had er moeten zijn!"

Verder: het bronnenpalet van onze beide afdelingen is bekend bij elkaar. We leveren elkaar regelmatig informatie, en dan niet alleen tussen OBI en OSINT, maar ook verder beide diensten in. Zo worden dagelijks een aantal informatieproducten van OSINT naar teams van de AIVD gestuurd. Ons voornemen is om twee keer per jaar onze volledige bronnencatalogus uit te wisselen. Als een bepaalde bron ontbreekt in het aanbod van de één, maar wél voorkomt bij de ander, willen we dat intern communiceren. Op die manier weten medewerkers dat zij hun vragen kunnen uitzetten bij de andere dienst.'

Staat er nog iets op jullie verlanglijstje wat betreft samenwerking?

Erwin: 'Ja, er valt nog wel wat te winnen, bijvoorbeeld op het gebied van programmeren, het uitwisselen van source codes. We hebben onze voorname voor samenwerking dan ook concreet op papier gezet, als aanvulling op het convenant. Ten minste twee keer per jaar hebben we overleg en stellen we een lijst op van concrete doelstellingen voor samenwerkingspunten. De hoeveelheid informatie blijft maar toenemen, we hebben steeds betere technieken nodig om dit de baas te kunnen. Hiervoor hebben we elkaar hard nodig, al was het maar om van elkaars fouten te kunnen leren.'

Arno: 'Het opnemen van televisie-uitzendingen is bijvoorbeeld erg goed geregeld bij OBI. Bij ons staat die ontwikkeling pas in de kinderschoenen, dus nemen we een kijkje bij OBI. En andersom is OBI bij ons van harte welkom. De afdelingen OSINT in Groot-Brittannië zijn zelfs verplicht om personeel uit te wisselen als dat nodig is.'

Erwin: 'Toch denk ik dat dat bij ons nog niet zo mee zal vallen. We zijn toch twee totaal andere organisaties, die een ander soort medewerkers vereisen. Maar in ieder geval moeten we het niet uitsluiten. En juist doordat we zo verschillend zijn, doen we het samen nog niet zo slecht. We vullen elkaar mooi aan.' ●

Luchtmacht Intell dag groot succes

Op vrijdag 1 juni 2007 werd op de vliegbasis Soesterberg de Inlichtingen en Veiligheid (I&V) dag 2007 gehouden voor het I&V vakgebied van de Koninklijke Luchtmacht. Deze dag vindt in beginsel ieder jaar plaats en biedt de leden van het vakgebied de mogelijkheid elkaar te ontmoeten, ervaringen uit te wisselen en tevens op de hoogte te worden gebracht van de inhoudelijke en personele ontwikkelingen binnen het vakgebied.

Door Majoor Minne Boelens

Het eerste onderdeel van het programma vormde een sessie over het vakoudsteschap onder leiding van kolonel De Lanoy, hoofd Afdeling Contra Inlichtingen en Veiligheid (H-ACIV). Een vakoudste behartigt de belangen van zowel de militairen als de dienst en is een belangrijk aanspreekpunt voor allerlei zaken die het Inlichtingen en Veiligheid werkveld betreffen. De luchtmacht is het enige krijgsmachtdeel dat een dienstvak Inlichtingen en Veiligheid heeft.

Een belangrijk onderdeel van deze sessie was

de overdracht van het vakoudsteschap I&V van de luchtmacht aan kolonel Dick van den Berg, voor vele MIVD-ers nog een oude bekende.

Het vakoudsteschap lag altijd bij de (enige) luchtmacht I&V kolonelfunctie binnen de MIVD, namelijk die van H-ACIV. Door interne personeelsverschuivingen binnen de MIVD wordt in de toekomst deze stoel niet meer door de KLu gevuld. En inmiddels zijn er binnen het vakgebied meerdere kolonels actief. Daarnaast bestond vanuit de luchtmacht de wens om de vakoudste I&V buiten de MIVD te plaatsen. Genoeg redenen dus om het vakoudsteschap over te dragen. Kolonel Dick van den Berg wilde het vakoudsteschap graag op zich te nemen en kan dat ook prima combineren met zijn huidige functie op CAOC9. Zijn intell ervaring, zowel binnen als buiten de MIVD maakte hem een geschikte kandidaat. De vakoudste kent ook assistenten. Ook op dat gebied worden op termijn wijzigingen doorgevoerd, maar de details hiervan zijn op dit moment nog niet bekend.

Personele bezetting punt van zorg

Er werd op 1 juni uitvoerig gesproken over de personeelsproblematiek binnen Defensie en het vakgebied in het bijzonder en alle uitdagingen die op dat punt de komende jaren voor de deur staan. Hoewel de KLu I&V functies op dit moment redelijk gevuld zijn, met uitzondering van de plaatsin-

gen in het buitenland, zal er op diverse fronten hard moeten worden gewerkt om de huidige bezettingsgraad te handhaven.

Belangrijk punt hierbij is de voorgenomen uitbreiding van de MIVD. Ook voor het KLu I&V vakgebied betekent dit meer functies binnen de MIVD die gevuld moeten worden.

De vakoudste zal erop moeten toezien dat de operationele KLu onderdelen niet alleen leegstromen ten gunste van de MIVD en ervoor moeten waken dat er een gelijkmatige ervaringsopbouw van de militairen binnen het dienstvak ontstaat. Op de uitbreiding van de MIVD wordt inmiddels geanticipeerd door de instroom van personeel in de I&V opleiding te verhogen, de bestaande opleidingscapaciteit uit te breiden en daarnaast ook de mogelijkheden voor de horizontale instroom van nieuw personeel zo goed mogelijk te benutten. Dit alles vraagt om een grondige afstemming tussen alle betrokken partijen van de verschillende krijgsmachtdelen zoals de personeelsafdelingen, de monitoren en de vakoudste.

DIVI

Kapitein Jeroen Mollevanger van het Defensie Inlichtingen en Veiligheid Instituut (DIVI) bracht de aanwezigen met een uitgebreide briefing op de hoogte van de huidige stand van zaken van de KLu I&V opleiding binnen het DIVI en de verwachte toekomstige ontwikkelingen. Sinds 1 januari

2006 is de luchtmacht inlichtingen- en veiligheidsopleiding formeel onderdeel van het DIVI en is de opleiding verplaatst van de vliegbasis Woensdrecht naar Ede. De huidige opleiding van 22 weken moet aangepast worden aan de eisen van het DIVI, waarbij de opleiding waarschijnlijk een modulair karakter krijgt. Het I&V personeel wordt na de initiële opleiding op verschillende momenten tijdens hun loopbaan weer aanvullend opgeleid, afhankelijk van de uit te voeren functie. Mogelijkerwijs worden ook bestaande (analisten)opleidingen binnen het DIVI onderdeel van de I&V opleiding en kan de samenwerking met de andere krijgsmacht delen, voornamelijk met de landmacht vanwege de operationele overeenkomsten, verder worden versterkt. Het deels gezamenlijk doorlopen van opleidingen zal ook tijdens operationele omstandigheden tot meer begrip leiden voor elkaars denk- en werkwijzen.

NAVO herstructurering en Intelligence, Surveillance and Reconnaissance (ISR)

De eerste briefing na de lunch werd verzorgd door luitenant-kolonel Marcel Exterkate (NAVO) en had als primaire onderwerp de komende herstructureringen binnen de NAVO en de ISR ontwikkelingen binnen diezelfde organisatie. Momenteel worden er binnen de NAVO plannen ontwikkeld om de organisatie aan te passen aan de huidige operatie (effects based operations) onder de gelijktijdige uitvoering van personele reducties. Op ISR gebied valt binnen de NAVO te

constateren dat er veel procedures en begeleidende boekwerken voorhanden zijn maar dat het ontbreekt aan de daadwerkelijk inzetbare middelen zoals airborne Search and Rescue (SAR) / GMTI systemen en Unmanned Aerial Vehicles (UAVs).

Majoor Peter de Boer (CLSK) sloot bij de briefing van Exterkate aan door in te gaan op de ISR ambities van het CLSK. In de (nabije) toekomst zullen door upgrades van de F-16 en de Apache de ISR capaciteiten van deze platformen toenemen en dus zal ook meer Imagery Intelligence (IMINT) en Electronic Intelligence (ELINT) materiaal beschikbaar komen voor de krijgsmacht. Het CLSK wil dan ook binnen de Nederlandse krijgsmacht een leidende rol gaan spelen op het gebied van airborne ISR. Met de komst van de F-35 (JSF) zal de ISR capaciteit van het CLSK nog verder toenemen door het uitgebreide sensorpakket van dit toestel. Uitgangspunt bij de invoering van de F-35 is dan ook dat er meer missieondersteunend personeel, waaronder IMINT en ELINT specialisten, noodzakelijk is dan in de huidige situatie bij de F-16. Bij dit alles ligt de uitdaging op het punt van de verwerking, analyse en verspreiding van het materiaal. Momenteel wordt er binnen het CLSK druk nagedacht hoe de toekomstige organisatie op de squadrons en binnen de staf hiervoor zal moeten worden ingericht.

Aan het eind van de dag stonden nog twee meer operationeel georiënteerde briefings op het programma. Majoor Carlo Swens (11LMB) heeft een briefing gehouden over zijn TFU/G2 ervaringen in

Afghanistan. Als binnen 11LMB ingebedde majoor van de luchtmacht heeft hij de kans gehad een uitzending mee te draaien als de G2 van de TFU en daardoor ook een goed inzicht gekregen in de werkwijzen op I&V gebied van de landmacht. Binnen de luchtmacht is Inlichtingen voornamelijk missieondersteunend georiënteerd ten behoeve van de vliegende eenheden terwijl de sectie 2 binnen de landmacht grotendeels verantwoordelijk is voor de gehele inlichtingencyclus. Dergelijke uitwisselingen tussen de krijgsmacht delen zijn dan ook zeer belangrijk voor het kweken van begrip voor elkaars werkwijzen en ook vooral voor het waarom van een specifieke werkwijze.

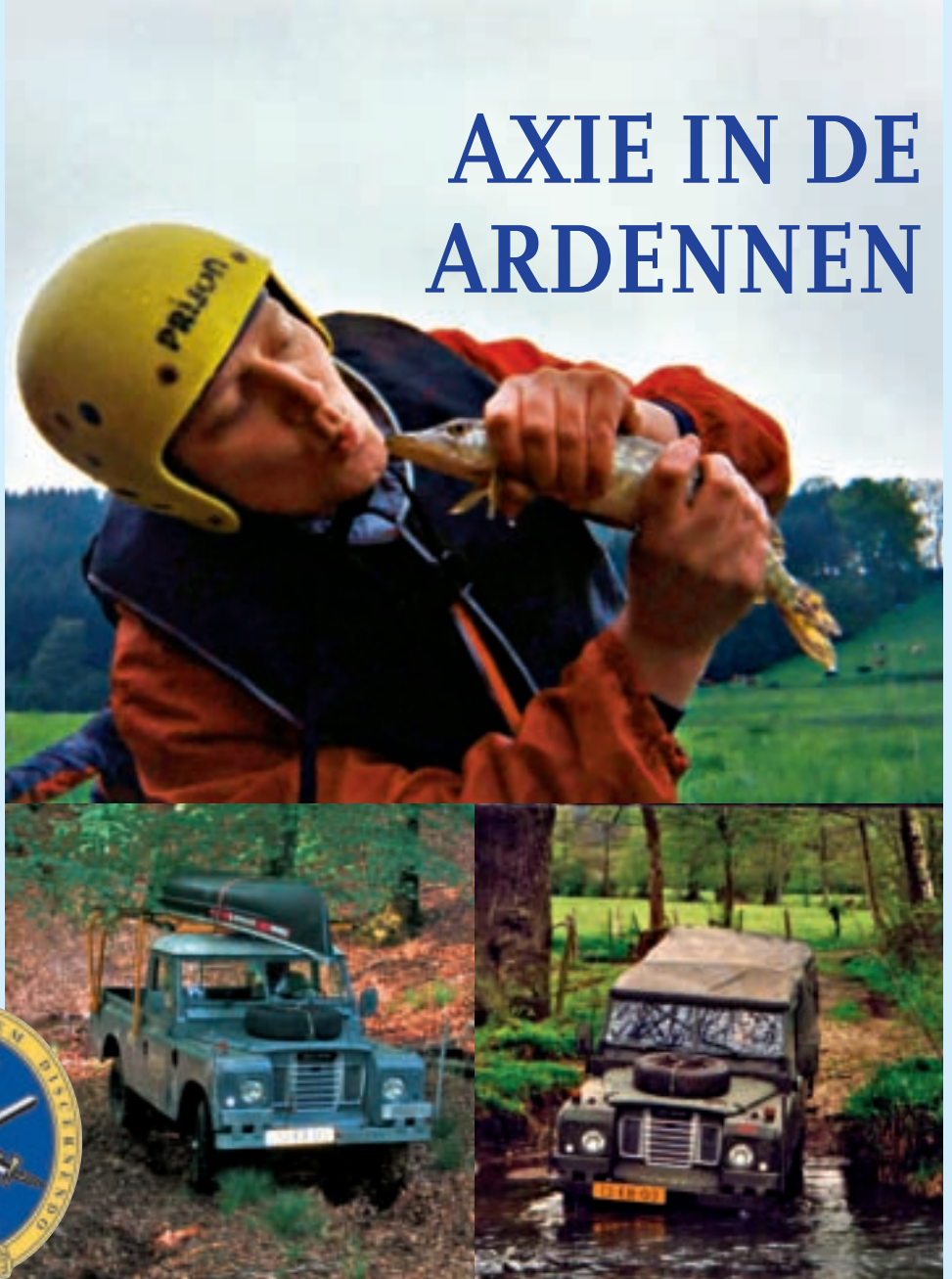
De laatste briefing van de dag werd verzorgd door Majoor Vincent Lengkeek (THG) over het aandeel van de Tactische Helikopter Groep in Afghanistan. Ondersteund met veel videomateriaal heeft zijn verhaal aangetoond dat de Nederlandse krijgsmacht en zeker ook de THG een waardevolle bijdrage heeft geleverd.

De dag werd in stijl afgesloten met een barbecue wat de deelnemers de mogelijkheid gaf nog even in alle rust op het prachtige Soesterberg na te praten over de dag en alle ontwikkelingen op het personele vlak en binnen het vakgebied.

De grote opkomst heeft het belang van een dergelijke jaarlijkse bijeenkomst voor het I&V vakgebied aangetoond. Gezien de verwachte ontwikkelingen binnen het vakgebied zullen ook in de toekomst de I&V dagen een belangrijke rol blijven spelen.●

In Ingelicht nummer 1, 2007 heeft Hans Beentje 'het Sfinxje' overgedragen aan Axel Visser, werkzaam als senior ICT-beheerder bij de MIVD. Axel heeft ongeveer veertien jaar geleden zijn eigen bedrijf op het gebied van buitensportactiviteiten opgezet: de Stichting Axie. Op de vraag hoe hij op dit idee is gekomen, antwoordt Axel: "Tijdens mijn studie fysiotherapie in Leiden ben ik lid geworden van LSAC, de Leidse Studenten Alpenclub. Ik was toen al gek op klimmen en buitensport. Ook werd ik geregeld gevraagd om als begeleiding mee te gaan op zeilkampen. Zo ben ik toen benaderd door een bedrijf dat me vroeg of ik buitensportactiviteiten wilde organiseren voor middelbare schoolieren. Ik ben een tijdje begeleider geweest bij allerlei buitensportactiviteiten, zoals zeilen, klimmen en zelfs kaart- en kompaslezen."

AXIE IN DE ARDENNEN

Axel vervolgt zijn verhaal: "Op een gegeven moment ging ik eens turven en toen kwam ik erachter dat ik acht tot tien buitensportactiviteiten per jaar organiseerde en begeleidde. Ik dacht toen bij mezelf: ik ga een stichting opzetten en begin mijn eigen buitensportbedrijfje. Zo gezegd, zo gedaan. De (oud-)studenten die ik ken vanuit LSAC en vanuit mijn studentenhuur huur ik in om mee te gaan als instructeur voor de activiteiten die ik met 'Axie' organiseer. Dit zijn meestal weekenden naar de Ardennen voor groepen. Ik zorg dan voor de accommodatie, het eten, de buitensportactiviteiten en de begeleiding. Qua begeleiding hanteer ik de stelregel één instructeur per vijf tot acht deelnemers."

"Ik krijg mijn opdrachten via mond op mond reclame en ga eerst een gesprek aan met een groep om te horen wat ze precies willen en of ik dit wil en kan verzorgen. Belangrijk vind ik wel dat het klikt met een groep. Je bent toch een heel weekend, en soms langer, op elkaar aangewezen. Dus dat is wel degelijk een voorwaarde voor het aannemen van een opdracht. Met name belangrijk omdat ik het niet voor het geld doe, maar voor de lol!" Axel noemt enkele voorbeelden van activiteiten die hij organiseert. "Dat varieert van mountainbiken, kanoën/raften en klimmen tot terreinrijden met landrovers of kaart en kompas lezen. Aan het eind van de dag zoek ik dan een bivakplek

op. Dit kan bijvoorbeeld een hooischaar zijn, waar we slapen en kunnen zitten, koken en ontspannen na een dag actief bezig zijn, maar het kan net zo goed een open plek in het bos zijn. Het zijn dus geen luxe weekenden maar het is redelijk primitief. Qua eten ben ik wel een lekkerbek en ik probeer dan ook meestal iets te regelen met een vriend van me die boswachter is geweest en die voor wild aan het spit kan zorgen 's avonds. Ik organiseer op verzoek ook teambuildingsweekenden. Zo heb ik voor een advocatenkantoor een keer een teambuilding georganiseerd, waarbij ik ook studenten psychologie heb ingeschakeld voor het meten en evalueren van gedrag en competenties tijdens de diverse opdrachten. Ik kan voor maximaal 150 mensen activiteiten organiseren."

Vis aan de haak

Uiteraard maak je ook wel eens iets bijzonders mee als je zoveel buitensportactiviteiten organiseert. Axel vertelt: "Zo waren we bijvoorbeeld aan het raften. We zaten met drie personen in de boot. Het meisje dat voorin zat, schreeuwde ineens dat er iets in de boot sprong. Toen we de boot naar de kant hadden gemanoeuvreed, bleek dat er een joekel van een snoek bij het meisje in de boot was gedoken. Dat zijn leuke verhalen voor 's avonds bij het eten."

Kortom, als u eens zin heeft in een weekendje buitensport dan weet u bij wie u moet zijn!

In de volgende Ingelicht gaat 'het Sfinxje' naar...●

Door Louwe Hakvoort, Projectleider

Eind juni moet het zover zijn, dan is de nieuwe organisatie beschreven in het concept Voorlopig Realisatie Plan (cVRP). Op dit moment wordt er hard gewerkt aan het beschrijven van de functies. Hiervoor zijn drie mensen ingehuurd van KPMG. Onder leiding van Wim Stikkelorum werken Dominique Adriaense en Thijs Grievink hard om alles op tijd klaar te hebben. Deze "schrijvers" zorgen ervoor dat alles in de juiste vorm wordt gegoten en zij letten op de samenhang. Voor de functie-inhoud zijn zij afhankelijk van de input die zij vanuit de organisatie krijgen. Naast de leden van het projectteam zijn veel mensen van de MIVD daar mee bezig en dat levert de nodige extra werkdruk op, het moet allemaal even naast het gewone werk.

WE ZIJN ER BIJNA...

Zo bouwen we samen aan een nieuwe en verantwoorde organisatie. Eind juni moet het cVRP klaar zijn om aan de secretaris-generaal te worden aangeboden ter goedkeuring. Uiteraard wordt dit document ook ter beoordeling naar de Medezeggenschapscommissie gestuurd, die overigens al druk doende is met het bestuderen van het concept.

Als het cVRP eind juni de deur uit is, wil dat niet zeggen dat de reorganisatie al is afgerond. Dit zal pas in het vierde kwartaal van dit jaar het geval zijn.

Nu lijkt het dat alles gladjes verloopt, maar dat is niet helemaal het geval.

De voorziene uitbreiding met 120 vte'n (voltijd equivalenten) voor de jaren 2008 en 2009 worden over een langere periode uitgesmeerd. In het kader van de herschikking van middelen binnen Defensie wordt de uitbreiding verdeeld over de jaren 2008 tot en met 2013. Of de MIVD dan nog

binnen de huisvesting op de Frederikkazerne past, moet nog worden gezien. Een verhuizing ligt wellicht weer in het verschiet.

Op dit moment wordt met alle spelers in het inlichtingen- en veiligheidsveld afgestemd om een acceptabele verdeling van de beschikbare vte'n per jaar te bereiken. Deze gegevens moeten ook nog in het cVRP worden verwerkt. En hoe dat er dan uit gaat zien kunt u eind van deze maand terugvinden in het cVRP.

Tenslotte wil ik nog vermelden dat onze projectsecretaris, Rosan van Tienhoven, op 1 juni is gestopt met haar werkzaamheden voor het projectteam en is begonnen aan een nieuwe baan. Ook langs deze weg willen wij haar bedanken voor de inspanningen die zij in haar functie als projectsecretaris heeft geleverd.

En nu werken wij allen verder aan onze nieuwe organisatie.

Nog even geduld... we zijn er bijna.●

I beg your pardon?

Het is woensdagochtend. U bent bij uw bank teneinde een belangrijke financiële transactie te doen. Na lang wachten bent u eindelijk aan de beurt. U legt de papieren op de balie en vertelt de bankmedewerker wat u wilt. Die reageert met: 'Deze balie wordt onverwacht afgesloten' en na veel flauwekul 'Wilt u een rapport versturen? Zeg nee indien u dat niet wilt, zeg ja indien u dat wilt'.

Door Arno H.P. Reuser

U probeert een alternatief. U neemt uw spullen mee en doet alles met de juiste formulieren gewoon op de bus. Het hele zaakje wordt echter door de bank zonder pardon weer teruggestuurd: 'Er is een algemene fout opgetreden. Probeer het later nog eens'.

Jammer genoeg vertelt de bank niet wat er fout is. Ook vertelt de bank niet waarom er iets fout gegaan is, *wat* u moet doen om de fout op te lossen, of *wat* u moet doen om de fout de volgende keer te voorkomen. Elke voetbaltrainer weet dit soort dingen en gebruikt immers alle vier de elementen om fouten bij de pupillen te herstellen, maar bij deze bijzondere bank doen ze het nog zo.

U gaat dus nog maar weer eens in persoon naar de bank. Opnieuw lang wachten, want ondanks alle schone schijn van korte rijen en meer balies lijkt de wachttijd maar niet korter te worden. Wanhopig probeert u de baliebediende aan te sturen. Deze reageert halverwege de conversatie met 'bankfout' en slaat volledig dicht.

Fantasie?

In het geheel niet. Waar u dit soort zaken van uw bank nooit zou pikken, is dit bij automatisering heel gewoon. 'Automatiseringsfout' zegt MSAccess plotsklaps en slaat vervolgens de hele PC op slot. Of de beruchte dokter Watson komt weer eens met niet ter zake doende mededelingen. Of het apparaat vraagt om een diskette in het apparaat te doen als u probeert iets op een USB stick op te slaan. Of er gebeurt eenvoudig niets als u de toetsen beroert. 'U heeft zeker weer geprobeerd te typen' hoor ik de technuten al zeggen.

Het kan nog gekker. Lang, lang geleden toen ik pas mijn diploma's op zak had kreeg ik een functie bij een wetenschappelijke bibliotheek van een internationaal instituut waar de lokale automatiseerders hadden gemeend zelf full-text retrieval software te moeten schrijven. Die was nogal primitief. Erg primitief eigenlijk. Zoeken op auteursnamen kon wel, zoeken op titelwoorden niet. Dat klopt, aldus de automatiseerders, want een computer kan niet op titelwoorden zoeken (...). Aangezien ik dat niet kon begrijpen kocht ik dus maar zelf een computer en leerde mijzelf te programmeren om erachter te komen dat ik natuurlijk in het ootje was genomen.

Deze houding komt helaas meer voor. Wat te denken van het bedrijf waar de helpdesk medewerker glashard volhield dat de reden voor het niet werken van de internet machines was gelegen in het feit dat het internet plat lag. Dat is niet mogelijk. Het internet is een packet-switching netwerk dat zodanig

ontworpen is dat pakketjes data altijd een route weten te vinden naar het doel.

Ook wat dit betreft is er op het computerfront de laatste dertig jaar eigenlijk maar weinig veranderd, althans een stuk minder veranderd dan automatiseerders en aanverwanten ons willen doen geloven.

Tot slot een (laatste) bloemlezing, mede met dank aan de reacties van de lezers van de vorige kolom:

- Onbegrijpelijke en zinloze foutmeldingen ('er is een uitzondering opgetreden in ...'). Was vroeger zo, en nu nog steeds.
- De aanschafprijs van een PC: vroeger (1990) circa 4000 gulden, nu 2000 euro (Nee hobbyisten, een PC is pas een PC inclusief toetsenbord en beeldscherm, en inclusief fatsoenlijke harde schijf en videokaart!)
- De muis. Behoudens enkele experimenten hetzelfde gebleven. Namelijk onhandig.
- Het toetsenbord. Behoudens enkele vergissingen vrijwel identiek. De indeling van de toetsen is nog altijd bedoeld om snel typen tegen te gaan, gebaseerd op de oude typemachine en haar kwetsbare mechaniek. Zodat u na intensief gebruik nog altijd pijnlijke polsen overhoudt.
- De externe opslagcapaciteit. Lijkt omhoog gegaan te zijn, en dat is ook zo, maar de omvang van software en data is in gelijke mate gegroeid zodat het netto resultaat nul komma twee is. Mijn eerste tekstverwerker (wordstar?) ca. 15 kilobyte, MSWord, minimaal 13 megabyte en waarschijnlijk in orde grootte 300 megabyte. Gebruik: hetzelfde, namelijk gewoon een stukje tekst typen.
- Internet snelheid. Lijkt omhoog gegaan te zijn, maar de 'sites' zijn bijzonder veel ingewikkelder geworden (lees: trager) zodat het netto resultaat hetzelfde is gebleven. Voorbeeld? Het ophalen van een Resolutie van de Veiligheidsraad duurde vroeger met gewoon Gopher op een text-based internet site ongeveer 1 minuut. Dat is nu nog steeds zo, omdat de VN site is opgeleukt met veel grafische figuren en andere onzin.

Zo is deze kolom weer langzaam teruggekeerd naar het internet. Daarover de volgende keer.●

